

του Θεού βρώσις και πόσις, αλλά δικαιοσύνη και ειρήνη και χαρά εν πνεύματι άγιώ· σάρξ δέ και αίμα ου κληρονομήσουσι αυτήν». Ο εκδότης εν τέλει του χωρίου τούτου γράφει : Cf. Gal. 5, 21 (τ. Ξ. παράβαλλε) εν Ϝ ώφειλε να παραπέμψη διά τδ πρώτον τμήμα εις Rm 14, 17, δια δέ τδ δεύτερον εις 1. Cor. 15, 50· κεφάλαιον 40, παρ. 3 «έγένου άλλας μωρόν» άνευ παραπομπής, εν Ϝ έπρεπε Cf. Mat 5, 13, κεφάλαιον 40, παρ. 4 «ουκ έστι δόλος εν τῷ στόματι αυτών» ο εκδότης παραπέμπει Cf. 1 Petr 2,22 εν Ϝ ή μνεία Cf πρέπει να έξοβελισθῆ· κεφάλαιον 41, παρ. 3 «μη έκκακείτε ουν εκτεινόμεναι προς Κύριον εν οσιότητι και δικαιοσύνη» άνευ παραπομπής, εν Ϝ δέον Cf. Gal. 6, 9.

Πίνακες. Και άλλαι τινές λέξεις θα έπρεπε να περιληφθοῦν, οὔτω μεταξὺ άλλων, «βουκίων» (κεφ. 40 παρ. 6, κεφ. 51 παρ. 1), λέξις προερχομένη εκ τῶν παπύρων ως και ή λέξις «Έλληνες» (κεφ. 38 παρ. 1), ή οποια ένέχει άκόμη την έννοιαν «ειδωλολάτρης» [καίτοι τδ χωρίον, εν τῷ οποίῳ ή λέξις, άνήκει εις άρχαιότερον συγγραφέα].

Διά την αναζήτησιν της έννομιας λέξεων ο συγγραφεὺς θα ήδύνατο να χρησιμοποιήση και άλλα λεξικά πλην τῶν εν τῷ πίνακι αναφερομένων, ως π. χ. του Λεξικου της Πατρολογιας ('Οξφόρδη) και του Λεξικου της 'Ακαδημιας 'Αθηνών, έστω και έαν είναι ήμιτελή.

Και μία παρατήρησις : εν κεφαλαίῳ 40, παραγράφῳ 6 ο Ν Κατασκευηνός γράφει «ουκ ηκουσας εις τδ Πατερικόν», ο εκδότης μεταφράζει «n' as tu pas entendu dans les vies des pères du désert» και ύποσημειοῖ (σημ. 111) «le Paterikon, Cf. Petit, Notre Dame de Pitie, p. 23». θα ήδύνατο όμως κάλλιστα και εν τῇ μεταφράσει αυτου και εν τῇ ύποσημείωσει να δηλώση δι τι πρόκειται περι βιβλίου εν χρήσει παρὰ τοις μοναχοῖς [ή σελις 415, εν η ή ύποσημείωσις φέρει επίτιτλον Chapitre 41 άντι του ορθου 40].

Παρά τας μικράς ταύτας παρατηρήσεις και άτελείας οφείλομεν να ομολογήσωμεν δι τι ή εργασία. την οποίαν έπετέλεσεν ο εκδότης, είναι τὰ μάλα άξιέπαινος και να ευχαριστήσωμεν αυτόν, διότι έδημοσίευσε κείμενον, τδ όποιον είναι σημαντικόν δια την Ιστοριαν και τόν πολιτισμόν του μεσαιωνικου πολιτισμου.

ΟΔΥΣΣΕΥΣ ΛΑΜΨΙΔΗΣ δ φ.

* *

Κ. Γ. ΜΠΟΝΗ, ο άγιος Αύγουστίνος, επίσκοπος 'Ιππώνος. Βίος και συγγράμματα, 'Αθηναί 1964, σσ. 105 (=άνάτυπον εκ της 'Επιστημονικής 'Επετηρίδος της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημιου 'Αθηνών. Τόμος ΙΕ').

Ο καθηγητής της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημιου 'Αθηνών Κ. Γ. Μπόνης εξέδωκεν έμπεριστατωμένην μελέτην άφορῶσαν εις τόν βίον και εις τὰ συγγράμματα του Ιερου Αύγουστίνου.

Η μελέτη αυτή διαιρείται εις δύο, οὔτως ειπεῖν, τμήματα : Πρώτον εις τδ αναφερόμενον περι του βίου του άνδρος σ. 5 (τδ όποιον και περιλαμβάνει τὰ έξης μέρη : 1) Γέννησις, Νεανικά έτη. Μόρφωσις σ. 6.—2) Ο Αύγουστίνος υπό την επίδρασιν του Μανιχαΐσμου σ. 13.—3) Έν Μεδιολάνοις. Τελεία άπομάκρυνσις του Αύγουστίνου από του Μανιχαΐσμου σ. 18.—4) Παραίτησις του Αύγουστίνου από του δημοσιου διδακτικου έργου.—Προετοιμασία δια τδ βάπτισμα εν Κασσισιακῷ. Βάπτισις Ιερου Αύγουστίνου. Θάνατος Μοννίκης σ. 29.—5) Έν 'Ρώμη σ. 39.—6) 'Επιστροφή εις 'Αφρικην σ. 40.—7) Ο Αύγουστίνος ως Πρεσβύτερος (391) σ. 43.—8) Ο Ιερὸς Αύγουστίνος 'Επίσκοπος σ.

45.—9) Κατά τοῦ Πελαγianiσμοῦ καὶ Δονατισμοῦ σ. 50.—10) Τὸ τέλος τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου σ. 54) καὶ δεύτερον εἰς τὸ περιλαμβάνον ἅπαντα τὰ συγγράμματα αὐτοῦ σ. 57, ἦτοι: Α'. Αὐτοβιογραφικὰ ἔργα σ. 57—Β'. Φιλοσοφικὰ ἔργα σ. 62—Γ'. Θεολογικὰ ἔργα σ. 65. α') Ἀπολογητικὰ σ. 65. β') Δογματικὰ σ. 67. γ') Ἀντιρρητικὰ καὶ δογματικοπολεμικὰ σ. 69. I. Κατὰ Μανιχαίων σ. 70. II. Κατὰ Δονατιστῶν σ. 72. III. Κατὰ Πελαγιανῶν σ. 76. IV. Κατὰ Ἀρειανῶν σ. 86. δ') Ἐξηγητικὰ σ. 87. ε') Ἠθικὰ καὶ ποιμαντορικὰ σ. 92. στ') Ὁμιλῖαι σ. 94. ζ') Ἐπιστολαὶ σ. 95. η') Ποιήματα σ. 96. θ') Ἑλληνικαὶ μεταφράσεις Αὐγουστίνειων Συγγραμμάτων σ. 97. Τέλος ἡ ἀνωτέρω Μελέτη περατοῦται δι' ἐνὸς χαρακτηρισμοῦ (σ. 99 κ. ἐξῆς) τοῦ συγγραφέως, ἀφορῶντος εἰς τὸν ἱερὸν ἐπίσκοπον Ἰππῶνος

Ὁμολογουμένως ἡ περὶ ἴδου λόγος Μελέτη ἀποτελεῖ ἀξιόλογον Συμβολήν, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰς περὶ τὸν Αὐγουστίνον σπουδὰς. Εἶναι ὄντως μεθοδικῶς συντεταγμένη καὶ ἐπιστημονικῶς τεκμηριωμένη, τόσον ἐπὶ τῶν πηγῶν, ὅσον καὶ ἐπὶ τῶν πορισμάτων τῆς νεωτέρας ἐρεύνης. Πρὸς τούτοις παρατίθεται ἐν τῷ τέλει τοῦ βιβλίου καὶ Πίναξ Κυρίων Ὀνομάτων (ἐλληνικῶν καὶ ξένων) σ. 103—105, ὅστις, ὡς εἰκός, βοηθεῖ πάντοτε τὰ μέγιστα τὸν ἀναγνώστην.

A. N. ΖΟΥΜΠΟΣ

* *

ΑΝΤΩΝΙΟΥ ἸΣΗΓΩΝΗ, ἐπιτ. Γεν. Διευθυντοῦ παιδαγ. ἀκαδημίας, **Ἱστορία τῆς Παιδείας** (ἔκδοσις Δευτέρα μετὰ διασκευῶν καὶ βελτιώσεων). Ἀθῆναι 1964 σσ. 272.

Ὁ γνωστὸς συγγραφεὺς παιδαγωγικῶν καὶ φιλοσοφικῶν ἔργων κ. Ἀντώνιος Ἰσηγώνης ἐξέδωκεν εἰς δευτέραν ἔκδοσιν τὴν ὡς ἄνω ἐργασίαν, ἀποτελοῦσαν ἀξιόλογον συμβολήν, οὐ μόνον εἰς τὴν παιδαγωγικὴν ἐπιστήμην, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν κλασσικὴν φιλολογίαν, ἄτε περιγράφουσα τὰς παιδαγωγικὰς δόξας τῶν Ἑλλήνων φιλοσόφων καὶ τῶν ἄλλων τῆς ἀρχαιότητος Λογίων. Ἡ ἐργασία αὕτη δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς σπουδαιότατον, ἄλλως τε, κεφάλαιον τῆς καθόλου παιδαγωγικῆς.

Ἡ τοιαύτη ἐργασία ἀρχεταὶ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ὁμήρου (σελ 9) καὶ λήγει εἰς τὴν ἑλληνορωμαϊκὴν ἐποχὴν (σ. 108) εἶτα διαλαμβάνονται κεφάλαια ἀφορῶντα εἰς τὴν μεσαιωνικὴν παιδείαν, ἣτις περιλαμβάνει τὴν παιδείαν ἐν τῇ βυζαντινῇ αὐτοκρατορίᾳ καὶ καθόλου ἐν τῇ Δύσει (σ. 111—132)· ἔπειτα προστίθεται ἡ νεωτέρα παιδαγωγικὴ ἐν τῇ Δύσει· ἦτοι ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς ἀναγεννήσεως μέχρι καὶ τοῦ 19ου αἰῶνος (Ἀναγέννησις, Ρεαλισμός, διαφώτισις, Νεοανθρωπισμός)· τέλος ἀναγράφει περὶ τῆς νεοελληνικῆς παιδείας, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς Τυρκοκρατίας καὶ τῆς παιδείας μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν (σ. 201—240), ἐνῶ συγχρόνως ἡ κατὰ ἐποχὰς λίαν λεπτομερῆς παρατιθεμένη ὑπὸ τοῦ συγγραφέως (σ. 253—267) βιβλιογραφία βοηθεῖ τὸν ἀναγνώστην διὰ τὴν πλήρη ἐποπτεῖαν τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος θέματος. Ὁμολογουμένως ἡ ἀρχαία ἐλληνικὴ παιδαγωγικὴ, ἣτις προπαρασκεύασε τὸ ἐλληνικὸν ἦθος καὶ τὴν ἐλληνικὴν ἀρετὴν σημεῖοῦται ἐνταῦθα σαφῶς καὶ εὐκρινῶς ὑπὸ τῶν ἰδίων κειμένων ἐν συνδυασμῷ μετὰ τῶν ἐπιτευγμάτων τῆς νεωτέρας ἐρεύνης. Ὁ συγγραφεὺς προσπαθεῖ ἐξ ἰδίας κρίσεως νὰ ἀποκαταστήσῃ, ὅσον ἔνεστι, τὰ πράγματα ἐπὶ τὸ ἀντικειμενικώτερον. Καθ' ἡμᾶς θὰ ἔδει νὰ μελετηθῇ ἡ παιδαγωγικὴ ἐκεῖνη δύναμις τῶν Ἑλλήνων, ἣτις προσέδωκε τὸ μεγαλεῖον τοῦ χρυσοῦ αἰῶνος καὶ ὑπὸ τῶν νεωτέρων ἐρευνητῶν ἐνδελεχῶς καὶ λεπτομερῶς, διότι παιδαγωγικὴ σημαίνει κυρίως κλασσικὴ παιδεία.

Γενικῶς εἰπεῖν τὸ βιβλίον τοῦ κ. Ἀντωνίου Ἰσηγώνη ἀποτελεῖ λίαν ὠφέλιμον βοήθημα, οὗ μόνον διὰ πάντα ἐκπαιδευτικόν, ἀλλὰ καὶ δι' ἕκαστον Ἑλληνα ἐνδιαφερόμενον διὰ τὰ παιδαγωγικὰ καὶ ἐκπαιδευτικὰ γενικῶς προβλήματα τοῦ ἔθνους ἡμῶν.

A. N. ΖΟΥΜΠΟΣ